

Творча діяльність професора Ніли Йосипівни Волошиної з проекцією на сьогодення

*Круглий стіл на вшанування пам'яті провідного науковця,
вченого, людини доброї і щирої душі*

Надія Дига,

кандидат педагогічних наук, доцент
ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький
ДПУ імені Григорія Сковороди"

18 квітня 2012 року в ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" за круглим столом зібралися студенти філологічного факультету з нагоди **Дня науки та вшанування пам'яті провідного науковця, видатного вченого Ніли Йосипівни Волошиної.**

Відкрила захід колишня аспірантка Ніли Йосипівни, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української і зарубіжної літератури та методики навчання **Н.В. Дига**, яка разом із старостою 3 курсу філологічного факультету **Анною Романчук** привітали учасників зібрання.

На засіданні круглого столу були присутні Логвіненко Н.М., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії літературної освіти Інституту педагогіки НАПН України, головний редактор науково-методичного журналу "Українська література в загальноосвітній школі", співавтор шкільної програми і шкільних підручників з української літератури; Свириденко О.М., кандидат філологічних наук, доцент, заступник декана з наукової роботи; Будугай О.Д., кандидат філологічних наук, доцент; Сушко Л.В., учителька Слобідської ЗОШ I—III ступенів Кагарлицького району Київської області, студентка 5 курсу заочної форми навчання та студенти 4-го і 3-го курсів філологічного факультету.

У вступному слові **О.М. Свириденко** сказала, що в сучасному науковому світі проблеми методики викладання літератури поглиблюються й актуалізуються паралельно зі зростанням тотальної глобалізації та уніфікації освіти. Це добре відчувала і видатний науковець, відомий в усій Україні та за її межами, Ніла Йосипівна Волошина. О.М. Свириденко наголосила на важливості літератури як усеохоплюючого предмета, вивчення якого є необхідною умовою підготовки фахівця гуманітарної сфери. Саме тому перед дослідниками, викладачами й учителями поставлені відповідальні завдання — виробити комплексний підхід до викладання цієї дисципліни й оцінювання знань студентів. Науково-методична спадщина Ніли Йосипівни Волошиної — це синтез складних питань шкільної літературної освіти та методичної підготовки майбутніх педагогів філологічного напрямку. Вчена постійно переймалася актуальними проблемами сьогодення, наприклад, інтерпретацією літературного дискурсу і фаховою майстерністю вчителя-словесника.

Обговорення теми круглого столу здійснювалося за такими напрямками:

1. **Н. Й. Волошина як людинолюбець, добротворець, Берегиня-мати.**
2. **Модель учителя-словесника за концепцією Н. Й. Волошиної.**

3. Науково-методичні проблеми сьогодення в дослідницькому доробку Н.Й. Волошиної.

4. Н.Й. Волошина як творець шкільної навчальної книги.

Учасники засідання заслухали доповіді про особистість, яка поєднала в собі найкращі людські риси, про багатовекторну наукову діяльність Н.Й. Волошиної, про створення авторитетним ученим програм і підручників для школи. Значну увагу зокрема було приділено використанню нетрадиційних технологій у вивченні української літератури, про які заявила у свій час Ніла Волошина.

Н.В. Дига, виступаючи з доповіддю на тему: "**Постать Н.Й. Волошиної у житті науковця-викладача**", сказала: "Наш філологічний факультет, зокрема й кафедра української і зарубіжної літератури та методики навчання, має угоду про співпрацю з лабораторією літературної освіти Інституту педагогіки НАПН, підписану ще тоді, коли її очолювала доктор педагогічних наук, професор Н.Й. Волошина. Відомого і пошанованого вченого неодноразово запрошували на науково-практичні конференції, методичні семінари, круглі столи. Ніла Йосипівна Волошина була активним учасником науково-педагогічного життя і в Переяслав-Хмельницькому університеті. Я пам'ятаю, як упродовж 2001—2004-го років учений-методист читала курс лекцій з методики навчання української літератури. На лекціях, які відвідувала і я, як її аспірантка, окрім глибокого знання програмового матеріалу, бездоганної методики викладання, Ніла Йосипівна зачарувала слухачів майстерним декламуванням прози або ліричних творів. Вона була учасником круглих столів, де обговорювалися питання, пов'язані з проблемами літературної освіти,

популярнізувалися програми і підручники, посібники, створені нею і її колегами-однодумцями. Наші студенти в особі Ніли Йосипівни бачили взірця учителя-словесника, українця, мудрого радника, людини, закоханої в методичну роботу. Я щаслива, що належу до тих людей, які безпосередньо знали Нілу Волошину, співпрацювали з нею. Пам'ятаю кожну нашу зустріч у лабораторії літературної освіти Інституту педагогіки, на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах, читаннях. Згадую останню поїздку науковців на Третій Довженківський читання. Найбільше враження викликала випадкова зустріч Ніли Йосипівни із вчителькою української мови і літератури Соснівської загальноосвітньої школи (див. фото).

Треба було бачити здивовані очі вчительки, яка вперше побачила творця шкільної програми і підручників з української літератури. Розпочалася розмова між відомим в усій Україні науковцем і народною вчителькою. Мені вдалося навіть сфотографувати цей момент радості. Ми, аспіранти, знали Нілу Йосипівну як яскравого вченого-педагога, турботливого наукового керівника, прозорливого наставника, сердечну та чуйну людину. Під керівництвом

Ніли Йосипівни у 2006 році я захистила кандидатську дисертацію на тему: "Розвиток пізнавальної активності учнів 5—8 класів на уроках української літератури в процесі вивчення художніх творів історичної тематики" зі спеціальності 13.00.02 — теорія і методика навчання (українська література). Протягом десяти років я бачила її у постійній нелегкій науковій праці, спостерігала за манерою спілкування з людьми, за тим, як аспірантам і магістрантам Ніла Йосипівна давала слушні поради, розробляла переможні стратегії їхніх дисертацій".

Н.М. Логвіненко відзначила, що угодою про співпрацю лабораторії літературної освіти Інституту педагогіки НАПН з Переяслав-Хмельницьким педагогічним університетом імені Григорія Сковороди передбачено проведення спільних конференцій, семінарів, наукових круглих столів з питань професійної підготовки, обміну науково-методичною літературою. Нілі Волошиній, ученому-лідеру, за словами В.Шуляра, удалося створити дух-ауру співдружності, особистих взаємин — і закритих, і відкритих. Наталія Михайлівна наголосила, що редакція науково-методичного журналу "Українська література в загальноосвітній школі" поповнює бібліотеку філологічного факультету своїми виданнями. Н.М. Логвіненко, головний редактор названого журналу, презентувала книгу "**Ніла Йосипівна Волошина: біобібліографічний покажчик**", яку видано коштами аспірантів Н.Й. Волошиної. Книжка вміщує бібліографію заслуженого діяча науки і техніки України, ілюстровану світлинами, представлено науковий доробок ученої за 40 років наукової та науково-педагогічної діяльності. Старший науковий співробітник Н.М. Логвіненко наголосила на важливій ролі біобібліографічного покажчика, що є методичною

підтримкою викладачів вишів, педагогів, студентів й аспірантів при підготовці до викладання української літератури та її методики, а також при написанні дисертаційних досліджень у царині методики. Розуміння сучасними студентами престижу науки стимулює їх до написання наукових робіт.

Книга викликала інтерес в учасників круглого столу.

Староста групи, студентка 3-го курсу **Анна Романчук** на фоні фільму про життєві стежини Ніли Йосипівни Волошиної розповіла про душевну простоту, наполегливість, життєву мудрість, надзвичайну працелюбність, чесність, порядність, людяність ученого, доктора педагогічних наук, професора, головного наукового

співробітника лабораторії літературної освіти Інституту педагогіки НАПН України. "Життєвий шлях такої Людини — це шлях служіння Народу, улюбленій Справі, українській Державі", — такими словами завершила розповідь студентка.

"Н.Й. Волошина велику увагу надавала питанню виховання засобами мистецтва слова. Вона неодноразово підкреслювала, що "неоціненним є значення

української літератури в естетичному, моральному вихованні юних громадян України". Одним із основних джерел для виховання національної самосвідомості учнів є навчально-методичний посібник, виданий за редакцією доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України Н.Й. Волошиної під назвою "Ми є. Були. І будемо ми!" (2003р.), — зазначила студентка 3-го курсу, староста групи молодших спеціалістів **Жибчин Юлія**.

Майстер педагогічної науки Н.Й. Волошина досліджувала досить широкий спектр науково-методичних проблем. Які саме питання аналізує методист у своїх творчих здобутках — студенти проаналізували в підготовлених наукових доповідях.

Так, наприклад, розглядаючи проблему моделі учителя-словесника, студентка 3-го курсу **Богдана Доброскок** визначила систему діяльності вчителя, її основні функції за концепцією Н.Й. Волошиної.

Марина Ткачук, студентка 3-го курсу, зазначила, що сьогодні перед учителем поставлено завдання створити такі умови, дібрати відповідні форми, методи й прийоми, які б забезпечили розвиток творчих здібностей учнів і сприяли б ефективному розвитку інтелекту. Цьому питанню належну увагу надавала й Н.Й. Волошина, наголошуючи, що важливим джерелом творчої діяльності учнів є життєві враження. Недооцінка їх в окремих випадках — явище негативне. Адже в літературно-творчій практиці письменників життєві враження мають першорядне значення. Під час засвоєння літературно-мистецького твору школярем його діяльність якоюсь мірою адекватна діяльності письменника. Звідси необхідність розвивати художню спостережливість учнів, виробляти в них уміння бачити в навколишньому світі і в літературному творі найбільш характерне. Активізується творча діяльність школярів і під час виразного читання художнього твору. Учні вдосконалюють уміння відтворювати засобами виразного читання настрої та переживання персонажа, використовувати такі засоби виразності, як міміка і жести, учатись ділити текст на емоційно-змістові частини, визначати виконавське завдання, виразно читати й інсценізувати діалоги в розповідному творі, усно малювати й працювати з ілюстрацією.

Ліскул Ірина, студентка 3-го курсу, підкреслила, що діяльність Н.Й. Волошиної була спрямована на розвиток науково-методичної компетенції учнів, формування освіченої, творчої, національно свідомої, життєво і соціально компетентної особистості, формування комунікативної компетенції учня.

Основною думкою доповіді **Галини Журавель** стало розкриття секрету феномена наукового керівника — Ніли Йосипівни Волошиної. "Яким була науковим

керівником, лідером, особистістю в науці Ніла Йосипівна?" — розмірковувала молода дослідниця.

Свій виступ **Асанова Катерина** зосередила на проблемі "повсюдного цільового знищення в українському літературному просторі творчої особистості" (за словами Н. Волошиної).

Величковська Юлія звернула увагу на особливий здобуток Н.Й. Волошиної — заснування в 1999 році науково-методичного журналу на допомогу вчителю "Українська література в загальноосвітній школі". Студенти, магістранти, аспіранти, перечитуючи часопис, використовують інформацію, яка подана в ньому, під час підготовки до практичних і лабораторних занять, а також при написанні курсових, бакалаврських та магістерських робіт. У 2011 році було успішно започатковано конкурс "Краса і сила мистецтва слова", присвячений світлій пам'яті Н. Й. Волошиної — доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента НАПН України, засновника і головного редактора часопису. Цей конкурс зацікавив багатьох філологів, які на сторінках журналу діляться своїми здобутками, творчими ідеями, методичними розробками. Студентка заклала присутніх узяти активну участь у конкурсі.

Цимбал Юлія, студентка 3-го курсу, присвятила доповідь аналізу навчально-методичного посібника "Наукові основи методики літератури" (2002 р.), виданого за редакцією Ніли Волошиної. Студентка відзначила, що з'ява посібника стала науково-педагогічним явищем тому, що знаменує етап завершення дискусії про те, якою повинна бути літературна освіта в Україні. У книзі багато уваги приділяється проблемам "учитель—учень", "учень—література", "учень—літератор", закономірностям навчання і виховання засобами мистецтва слова, які мають не тільки теоретико-педагогічне, а й практичне обґрунтування. У цій праці простежується новаторський підхід до викладання предмета, проведення уроку літератури.

Розмірковуючи про функції і призначення предметного підручника, **Ольга Бригада**, студентка 4-го курсу, підкреслила, що для авторів підручника "Українська література для 6 класу" (2007 р.) Н.Й. Волошиної й І.В. Одинець було дуже важливо запропонувати такий матеріал у навчальній книзі й представити його у такій формі, щоб учні мали змогу вступати в чисельні діалоги та полілоги, робили свої висновки щодо сприйнятого матеріалу, вибудовували власну проєкцію літературного тексту.

Аналізуючи підручник Н.Й. Волошиної та Н.М. Логвіненко "Українська література, 7 клас", студентка 4-го курсу **Інна Пінчук** відзначила, що шкільний підручник має читабельний характер, цікавий, наповнений різноманітними пізнавальними фактами, у ньому переважає емоційно-стильовий виклад матеріалу. Домінуючим у роботі з підручником є розмірковування, а не заучування, розвивальне, а не репродуктивне навчання.

Про Людину, яка залишила про себе живу пам'ять, розповіла молода вчителька **Лілія Сушко**. Вона пригадала: якось на обласному форумі молодих спеціалістів із гуманітарних дисциплін у присутніх до доповідачки не виникло запитань, і та сказала такі слова: "Як говорила Ніла Волошина, або я сказала все, або не сказала нічого". "Я посміхнулася, — продовжує Лілія Вікторівна, — промайнула думка про те, що мені випала честь знати Людину, наукові здобутки й життєву мудрість якої пам'ятатимуть і використовуватимуть ще довгі роки". Яким було здивуванням для студентів, коли Лілія прочитала власний вірш, уміщений у біобібліо-графічному покажчику, присвячений світлій пам'яті Ніли Йосипівни Волошиної.

О.Д. Будугай, кандидат філологічних наук, доцент кафедри, відзначила: "Круглий стіл відбувся на відповідному високому, відкритому, дискусійному та професійному рівні; поставлені питання дійсно були важливими для учасників. Цей круглий стіл, за задумом організаторів, мав стати серйозним внеском у вшанування пам'яті Людини з особливим мисленням, лідера у науці, доктора педагогічних наук, професора Ніли Йосипівни Волошиної. Я впевнена, що так воно й сталося. Дякуємо організаторам круглого столу".

У заключному слові **Н.В. Дига** сказала, що круглий стіл — це такий формат, який має свій початок і не має кінця, тому проблеми, порушені на ньому сьогодні, уже завтра матимуть нові відповіді. Студенти філологічного факультету гідно представили свої наукові доповіді.

А це спонукає до наступних зустрічей у царині методики та наукової діяльності видатних науковців.

Н. Й. Волошина творила світ справжньої науки й активного добра, духовної гармонії. Її педагогічна й методична творчість сповнена глибинного відчуття національного духу. Ніла Йосипівна була справжнім патріотом своєї країни, вона змагалась і турбувалась за чистоту українського слова.

Наш круглий стіл — добра нагода продовжити дослідження науково-педагогічної спадщини ученого-методиста, члена-кореспондента НАПН, доктора педагогічних наук, професора Н.Й. Волошиної, традиційно обговорювати на конференціях, семінарах, на Перших Волошинських читаннях саме в нашому університеті.
